

Et styrket nordisk samarbejde om distancearbejde og multilokalitet

POLICY BRIEF 2022:6

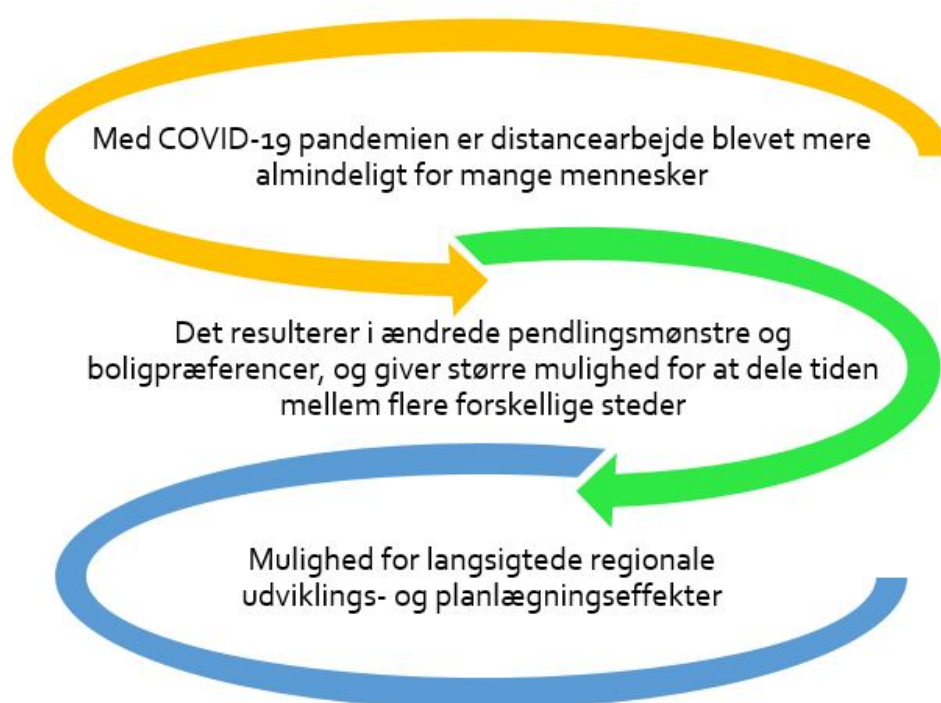
Nordregio

Remote work, distansarbete, hjemmearbejde, etätyö, fjarvinna – uanset hvad man kalder det, er det svært at ignorere betydningen af dette emne i diskussioner om fremtidens arbejdsmarked siden begyndelsen af COVID-19-pandemien. Det tyder på, at et øget niveau af distancearbejde er kommet for at blive, i det mindste i en eller anden form, men de langsigtede konsekvenser af dette for nordiske kommuner og regioner er langt fra tydelige. Denne policy brief opsummerer de første resultater af projektet 'Remote work – Effects on Nordic people, places and planning 2021-2024' og leverer anbefalinger designet til at styrke tværnordisk læring og samarbejde indenfor dette emne.

Hvad er distancearbejde, og hvorfor er det relevant for nordiske borgere, steder og planlægning?

Cirka 9,5 millioner nordiske arbejdere er ansat i erhverv, hvor distancearbejde (teoretisk set) er muligt – det vil sige, at udførelsen af deres arbejde ikke nødvendigvis er knyttet til et fast sted. En stigende tendens til mere distancearbejde var tydelig i de nordiske lande allerede før COVID-19-pandemien, men har stærkt accelereret siden. Dette projekt er baseret på den antagelse, at distancearbejde vil fortsætte på et højere niveau efter pandemien, hvilket vil påvirke nordiske borgeres dagligdag, have konsekvenser for forskellige steder og resultere i komplekse muligheder og udfordringer for den samfundsmæssige planlægning.

Projekthypotese

Hvad har vi gjort?

- Afsøgt den nordiske og internationale litteratur om distancearbejde, der er blevet publiceret siden pandemiens begyndelse, herunder spørgeskemaundersøgelser om ønsker og præferencer hos nordiske arbejdere og virksomheder fremadrettet.
- Interviewet nationale politiske beslutningstagere, erhvervssammenslutninger og fagforeningsrepræsentanter i hvert land.
- Udført en spørgeskemaundersøgelse målrettet regionale og kommunale planlæggere og beslutningstagere i den nordiske region angående deres erfaringer med ændringer i den permanente og midlertidige befolkning under pandemien med fokus på den rolle, øget distancearbejde har haft i disse ændringer.
- Analyseret relevante statistikker relateret til migration, mobilitet og multilokalitet på en række geografiske niveauer (f.eks. nationalt, regionalt, kommunalt).

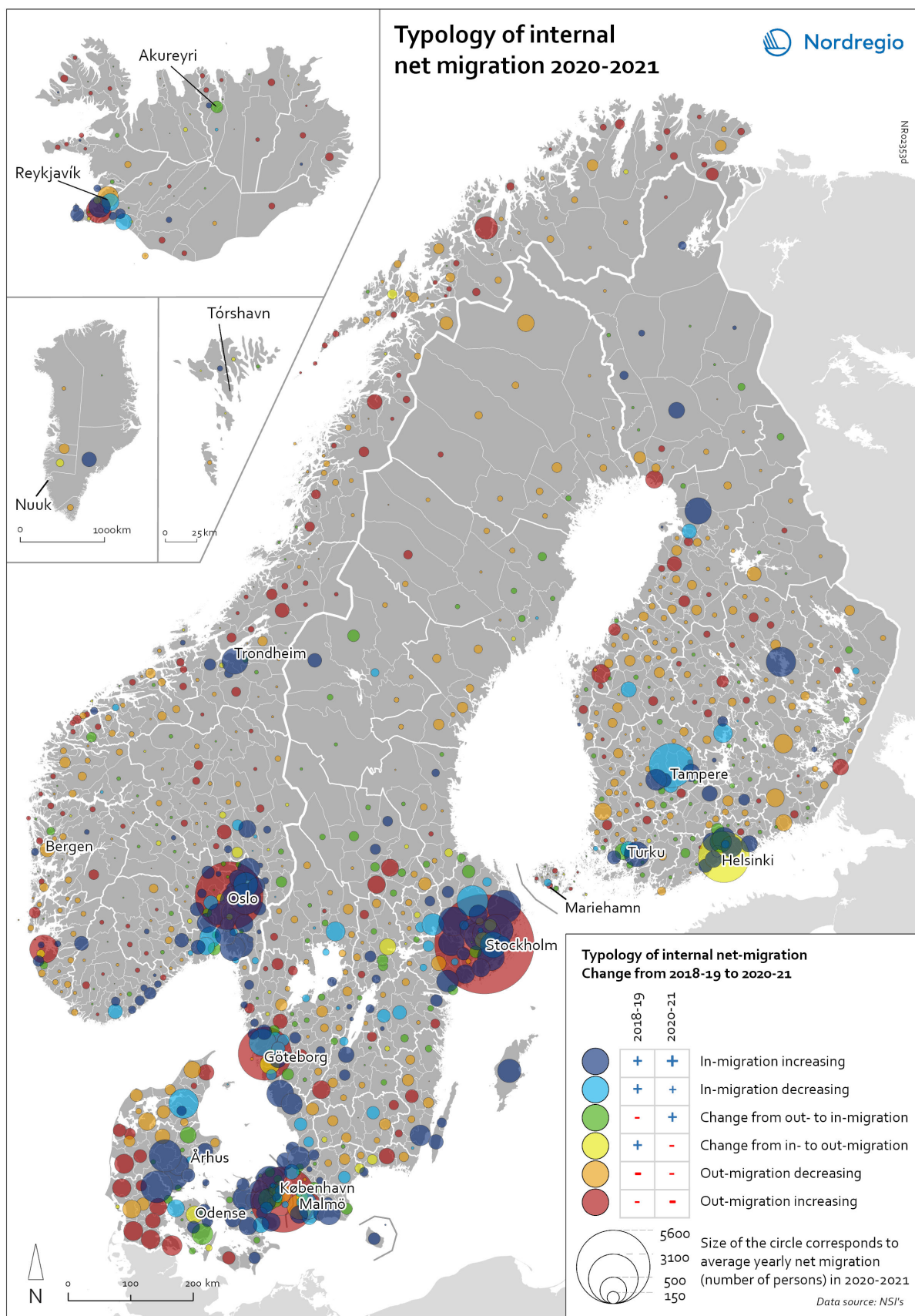
Hvad fandt vi?

Distancearbejde er kommet for at blive... men ikke for alle og ikke hele tiden

Vores resultater peger på, at et højere niveau af distancearbejde sandsynligvis vil blive opretholdt på lang sigt i alle de nordiske lande, i hvert fald til en vis grad. Det er dog vigtigt at påpege, at der er meget få beviser, der understøtter en storstilet ændring i retning af en "remote first"-tankegang hos nordiske arbejdere og arbejdspladser. Det betyder, at det mest sandsynlige scenarie for de fleste arbejdere og arbejdspladser vil være en form for hybrid ordning. Effektiviteten af denne type af ordninger i forhold til at fremme velvære og livskvalitet blandt arbejdstagere, såvel som i hvilket omfang samarbejde og innovation trives under hybride forhold, vil begge være nøglefaktorer der afgør, om distancearbejde forbliver mere almindeligt på lang sigt.

Øget distancearbejde vil have konsekvenser for planlægning i nordiske byer, regioner og landdistrikter

Fra et fysisk planlægningsperspektiv understøtter de migrations-, mobilitets- og multilokalitetsmønstre, der blev observeret i de nordiske lande under pandemien, ideen om, at øget distancearbejde vil få konsekvenser for planlægningen i nordiske byer, regioner og landdistrikter. Daglig pendling aftog under pandemien, og interne migrationsmønstre peger på, at dette er blevet ledsaget af en villighed til at rejse længere (se kort). Nogle landdistriktskommuner ser også ud til at være blevet mere attraktive. Dette understøttes af en opbremsning eller endda vending af befolkningsnedgangen og også af øget efterspørgsel efter og brug af sommerhuse. Hvis disse tendenser fortsætter, kan de medføre betydelige muligheder for positiv udvikling i nogle landdistrikter såvel som i mindre byer i nærheden af større bycentre. På den anden side, præsenterer ændringer i brugen af kontorlokaler og nye boligpræferencer også nye planlægningsmæssige udfordringer i de større byer. Planlægningssystemer kan med fordel granskes for at imødekomme potentielle nye muligheder og udfordringer for forskellige typer af steder.

Typology of internal net migration 2020-2021.

Pålidelige data til at informere forståelsen af de fysiske konsekvenser af øget distancearbejde er begrænsede

I hvilken grad de fysiske udviklingstendenser, der blev observeret under pandemien, er blevet drevet af øget distancearbejde, er udfordrende at forstå. Registerdata om f.eks. interne migrationsstrømme er yderst pålidelige og frit tilgængelige. Desværre giver denne data begrænset indsigt i, hvad der motiverer migration, og i hvilken grad muligheden for øget distancearbejde har været en drivkraft. At forstå ændringerne i den midlertidige befolkning (som turister og sommerhusbrugere) er endnu mere udfordrende. Såkaldte aktivitetsdata kan give nyttige indsigter, især i kombination med andre typer af data og lokal viden. Disse data er dog generelt ejet af private virksomheder og kan være dyre at skaffe og udfordrende at arbejde med.

Ens erfaringer i alle de nordiske lande, men med forskellige politiske reaktioner til følge

Selvom erfaringerne med distancearbejde under pandemien har været relativt ens i alle de nordiske lande, varierer den fremtidige retning, hvilket må ses i lyset af den allerede eksisterende politiske kontekst i det enkelte land. I Island har pandemien givet momentum til den eksisterende regionalpolitiske prioritet om statslige arbejdspladser uden specificeret placering. Tilsvarende i Finland passer øget distancearbejde godt i tråd med det eksisterende fokus på at bekæmpe affolkning og aldring i landdistriktskommuner gennem øget multilokalitet. I Sverige, Norge og Danmark er sammenhængen mellem regionalpolitik og distancearbejde mindre tydelig. Samtidig er forudsætningerne for øget distancearbejde til stede i alle de nordiske lande, og de potentielle regionale udviklingsgevinster stemmer godt overens med bredere regionalpolitiske mål.

De langsigtede bæredygtighedskonsekvenser af øget distancearbejde er langt fra tydelige

Fra et socialt bæredygtighedsperspektiv er det vigtigt at erkende, at de fleste arbejdstagere ikke har mulighed for at arbejde på distance, og selv for dem der har, vil fordelene og ulemperne adskille sig mellem grupper. Økonomisk bæredygtighed er også en vigtig overvejelse, særligt i det tilfælde, hvor en persons privatliv og arbejdsliv er delt mellem to eller flere kommuner. Fra et miljømæssigt perspektiv er det vigtigt ikke at antage, at distancearbejde i sig selv er forbundet med positive miljømæssige konsekvenser. Selvom det kan reducere behovet for rejser, kan de livsstilsvalg, som distancearbejde muliggør, være ledsaget af negative miljøpåvirkninger såsom øget ressourceforbrug og længere rejser med mindre miljøvenlige midler.

Hvad er de næste skridt for nordisk samarbejde om distancearbejde og multilokalitet?

Overordnet set har erfaringerne med distancearbejde under pandemien været nogenlunde ens i de fem nordiske lande. Vi ser også lignende tendenser i forhold til, hvordan forskellige steder er blevet påvirket, dog i varierende grad. De mest markante forskelle mellem landene vedrører de regionalpolitiske svar, og det er muligvis her, at vi finder det største potentiale for nordisk merværdi. På denne baggrund fokuserer vores anbefalinger på, hvordan man kan styrke det nordiske samarbejde og den tværnordiske læring om spørgsmål relateret til den regionale udvikling og planlægningskonsekvenserne af distancearbejde.

1. Afhold et nordisk videndelingsevent målrettet nationale beslutningstagere og embedsmænd

I og med at distancearbejde er blevet mere accepteret og udbredt, er der potentiale til at skabe betydelige positive forandringer i mange regioner og kommuner. For eksempel at støtte befolkningsudvikling og tilgang til job i områder, hvor beskæftigelsesmulighederne er begrænsede, og at øge kompetenceudbuddet i regioner, der kæmper for at tiltrække de rette kompetencer. Men hvordan kan politiske beslutningstagere bedst reagere på at omsætte disse potentialer til virkelighed? Da alle de nordiske lande står i samme situation med en forventet stigning i distancearbejde, anbefaler vi, at Nordisk Ministerråd er vært for et nordisk videndelingsevent målrettet nationale politiske beslutningstagere og embedsmænd, der arbejder med initiativer relateret til distancearbejde og regional udvikling (f.eks. stedsuafhængige job i Island og Statens Hus i Norge). Målet med arrangementet ville

være at fremhæve de forskellige nordiske initiativer inden for dette felt, samt at dele viden omkring fælles udfordringer og hvordan de er blevet løst / kan løses. Dette kan bidrage med inspiration til initiativer på nationalt niveau og forhindre nordiske aktører i at arbejde parallelt.

2. Etablér en nordisk arbejdsgruppe om multilokalitet

Nordiske borgere lever i stigende grad deres liv fordelt på to eller flere steder, men vores mulighed for at forstå følgevirkningerne af dette for forskellige regioner og kommuner er fortsat begrænset. Vi anbefaler, at Nordisk Ministerråd nedsætter en mindre arbejdsgruppe med repræsentation fra alle nordiske lande og selvstændige territorier. Formålet med arbejdsgruppen ville være at dele viden om arbejdet der pågår i landene og territorierne omkring multilokalitet, herunder (men ikke begrænset til): pålideligheden og tilgængeligheden af data til at forstå multilokalitet; udfordringer (og potentielle løsninger) relateret til beskatning, transport og levering af serviceydelser; konsekvenser af multilokalitet for social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed.

3. Skab et partnerskabsprogram der har til formål at understøtte vidensdeling mellem lokale og regionale aktører i de nordiske lande

Regionale og lokale aktører rapporterer lignende erfaringer fra COVID-19 pandemien, uanset hvilket nordisk land de arbejder i. De står også over for samme type af spørgsmål angående konsekvenserne fra et øget niveau af distancearbejde for planlægning i forskellige typer af regioner og kommuner. At skabe muligheder for at regionale og lokale aktører fra de nordiske lande kan mødes kunne derfor være en værdifuld kilde til nordisk merværdi og understøtte konkret vidensdeling mellem praksisnære aktører. For at muliggøre dette anbefaler vi, at Nordisk Ministerråd udvikler et pilotprogram, hvor regionale eller lokale planlæggere kan søge om eksempelvis et mindre tilskud til at støtte fælles aktiviteter mellem aktører fra to eller flere nordiske lande. Et sådant program kunne også omfatte tilbud om ekspertvejledning eller fælles læringssessioner om lokale og regionale reaktioner og tiltag relateret til distancearbejde og multilokalitet. Målet med programmet vil være at samle aktører, der oplever forandringer i deres kommune/region som følge af øgede muligheder for distancearbejde. Aktiviteter kan omfatte (men bør ikke være begrænsede til): online-videndelingsarrangementer; fysiske studiebesøg; udvekslingsophold.

Om denne policy brief

Et styrket nordisk samarbejde om distancearbejde og multilokalitet

Denne policy brief er baseret på de to første rapporter i projektet 'Remote work – Effects on Nordic people, places and planning 2021-2024':

- Randall, L., Vestergård, L. O., Rohrer, L., Huynh, D., Lidmo, J., Stjernberg, M., Weber, R., Rut Sigurjonsdottir, H., Guðmundsdóttir, H. & Kivi, L. (2022). Remote work: Effects on Nordic people, places and planning 2021-2024. Report #1: Nordic knowledge overview. <http://doi.org/10.6027/R2022:3.1403-2503>
- Randall, L., Jensen, T. & Vasilevskaya, A. (2022). Remote work: Effects on Nordic people, places and planning 2021-2024. Report #2: Local and regional experiences of remote work and multilocality. <http://doi.org/10.6027/R2022:4.1403-2503>

Projektet er bestilt af aktører fra det nordiske samarbejde for regional udvikling og planlægning 2021-2024 og har modtaget yderligere støtte fra det finske formandskab for Nordisk Ministerråd under ledelse af de nordiske ministre for regional udvikling.

Kontaktperson

Linda Randall, Senior Research Advisor, linda.randall@nordregio.org

Redaktør: Louise Ormstrup Vestergård, Nordregio

Layout: Nordregio

Billeder: Unsplash.com

Nordregio policy brief 2022:6

ISSN: 2001-3876

DOI: <http://doi.org/10.6027/PB2022:6.2001-3876>

@Nordregio

www.nordregio.org